

Ο πολιτισμός της Μ. Ασίας στην τουρκική προπαγάνδα

Του Καθηγητή Ιωάννη Ταϊφάκου*

Μία ακόμη πλευρά της τουρκικής προπαγάνδας εις βάρος του Ελληνισμού αποκαλύπτεται, αυτή τη φορά σχετικά με τα θέματα Αρχαίας Ιστορίας και Πολιτισμού. Η προσπάθεια των Τούρκων εντοπίζεται στη συστηματική αποσιώπηση των ελληνικών και ελληνιστικών στοιχείων της Μ. Ασίας, στην προβολή της ρωμαϊκής εξάπλωσης και, κυρίως, της παράδοσης του ρωμαϊκού πολιτισμού ως του μοναδικού υποβάθρου που διαδέχθηκε η οθωμανική κυριαρχία στον ζωτικό χώρο του Μικρασιατικού Ελληνισμού. Δυστυχώς, για άλλη μία φορά, στην Ελλάδα και την Κύπρο είμαστε απροετοίμαστοι ν' αντιμετωπίσουμε την πλευρά αυτή της τουρκικής προπαγάνδας έχοντας υποβαθμίσει τη σπουδή των Λατινικών και της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Η μελέτη της Ρώμης, που μπορεί να μας φέρει πιο κοντά στις ρίζες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, είναι δυνατόν να μας δώσει και τα

απαραίτητα στοιχεία για την αντιμετώπιση της τουρκικής προπαγάνδας, η οποία λαμβάνει σημαντική υπόσταση, δεδομένου ότι η Τουρκία έχει διπλό στόχο: να προσεγγίσει, από άλλη σκοπιά, την Ευρώπη (ως την κατεξοχήν κληρονόμο του ρωμαϊκού πολιτισμού) ενδυναμώνοντας τους δεσμούς μαζί της, και συγχρόνως να μειώσει τη σπουδαιότητα της ελληνικής παρουσίας στη Μ. Ασία.

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ μέσω του ιστορικού παρελθόντος είναι βασική εθνική ανάγκη, όπως, επίσης, στα ζητήματα αυτοπροσδιορισμού της εθνικής ταυτότητας σημαντικό είναι και το γεωγραφικό υπόβαθρο. Παράδειγμα οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι – παρά τις διαφορές. Η ελληνική και η ιταλική χερσόνησος, με την ενότητα που παρουσιάζει η καθεμιά, απετέλεσαν εθνικούς κορμούς από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Πρόβλημα, όμως, αναδεικνύεται σε περιοχές όπου τα εν λόγω έθνη επεκτάθηκαν – για να περιοριστούμε στην ανάλυσή μας. Ο ελληνικός αποικισμός δημιούργησε το θαύμα της Ιωνίας, και στη Μ. Ασία αναπτύχθηκε σπουδαίος πολιτισμός που γέννησε ακόμη και την ελληνική Φιλοσοφία. Οι κατακτήσεις των Μακεδόνων, με τον εξελληνισμό της Ανατολής, πρόσφεραν στη Ρώμη υποδομή διοίκησης για την εκμετάλλευση του χώρου, γι' αυτό και η κοσμοκράτειρα δεν ανέλαβε τον μάταιο κόπο του εκρωμαϊσμού της Μ. Ασίας – και της Ανατολής γενικότερα – βασίστηκε στην Ελληνιστική παράδοση. Έτσι, και ό,τι κληροδότησε στο Βυζαντινό κράτος η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είχε απόλυτα ελληνικό ή, ευρύτερα, ελληνιστικό χαρακτήρα. Πρόκειται για τα μέρη που κατέκτησαν αργότερα οι Τούρκοι, ερχόμενοι από τα βάθη της Ανατολής.

Η ρωμαϊκή αρχή στη Μ. Ασία διήρκεσε πέντε και πλέον αιώνες – εδώ συστήνω το κλασικό έργο του D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor*, 1950. Άφησε δε, σε όλες τις επαρχίες, τεράστιο αριθμό μνημείων που εκφράζουν άριστα τον ελληνικό πολιτισμό και τη σχέση του τοπικού στοιχείου με την ελεύθερη πολιτεία και την αυτοκρατορία. Τα ελληνικά κείμενα κλασικών συγγραφέων της περιοχής αποτελούν, ήδη από την αρχαιότητα, οικουμενικής αξίας παρακαταθήκη των Κλασικών Σπουδών. Τα δημόσια μνημεία, τα λατρευτικά, όπως και τα αρχιτεκτονικά έργα που βρίσκονται επιτόπου έχουν μελετηθεί για την ιδιάζουσα σημασία τους, παρότι μερικά έχουν μεταφερθεί σε μεγάλα μουσεία. Το ίδιο ισχύει και για τις ελληνικές επιγραφές που αποτελούν (μαζί με λατινικές) γραπτά σημεία ενός πολιτισμού, ελληνικού στη βάση του, που άνθισε υπό τη ρωμαϊκή κυριαρχία.

Αυτόν τον πολιτισμό η τουρκική προπαγάνδα παρουσιάζει ως *αμιγώς ρωμαϊκό* επιχειρώντας, πέρα από τα επιστημονικά πορίσματα, να καλύψει κάθε στοιχείο αρχαίας ελληνικής παρουσίας στη Μ. Ασία προηγούμενο ή και σύγχρονο. Πρόκειται, βεβαίως, για προπαγάνδα, με γνωστούς όρους διατύπωσης και συγκεκριμένο κοινό. Πάντως, άλλο κατάκτηση και διακυβέρνηση και άλλο πολιτισμός. Η αρχή της προπαγανδιστικής αυτής επιχείρησης είναι παλαιότερη, και ανάγεται στην επανάσταση των Νεοτούρκων. Με πρόταση της «Γλωσσικής Επιτροπής» (Dil Encümeni, 1928) ο Μουσταφά Κεμάλ αντικατέστησε την παλαιά αραβική γραφή με το λατινικό αλφάβητο στοχεύοντας στην προσέγγιση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ήταν το πρώτο βήμα προς τις ρωμαϊκές ρίζες της Ευρώπης· ακολούθησαν και άλλα. Τα τελευταία χρόνια η προπαγάνδα αυτή αναπτύσσεται και συγκεκριμενοποιείται. Και δεν αφορά μόνον την ηπειρωτική Τουρκία, αλλά και διεκδικούμενα εδάφη. Λ.χ. στα όρια της κατεχόμενης Σαλαμίνας της Κύπρου ανασκάπτεται και μελετάται η ρωμαϊκή περιοχή της πόλεως.

Γνωστά τα λάθη μας σε σχέση με την τουρκική προπαγάνδα. Επιπλέον, παραβλέψαμε επί μακρόν τη μελέτη των οθωμανικών πηγών αγνοώντας σημαντικές πτυχές αιώνων της ιστορίας μας. Και, απ' όταν η πολιτική άνοιξε δρόμους επαφής, η προσέγγισή μας δεν είναι η πρέπουσα – για να μιλήσω ευγενικά. Η εις βάρος του Ελληνισμού προπαγάνδα των Τούρκων συνεχίζεται σταθερά με κάθε μέσον στοχεύοντας σε βάθος χρόνου· πλευρά της και η θέση για τον αόριστα «ρωμαϊκό» πολιτισμό της Μ. Ασίας με πλήρη αποσιώπηση του ελληνικού και ελληνιστικού υπόβαθρου. Εάν δεν υπάρξουν αντιδράσεις, μάς αναμένουν δυσάρεστες εκπλήξεις σε πολιτικό, διπλωματικό, ακόμη και ακαδημαϊκό επίπεδο. Στο μεταξύ, η Τουρκία πλουτίζει προσφέροντας σε τουριστική εκμετάλλευση τα ελληνικά μαζί με τα ρωμαϊκά και τα βυζαντινά μνημεία.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα (και στην Κύπρο, παρά τις προσπάθειές μας) επικρατεί το πνεύμα υποτίμησης της μελέτης του Ρωμαϊκού Πολιτισμού, που, με πολλά στοιχεία (δίκαιο, λογοτεχνία, ορολογία, διοίκηση, ανθρωπισμός κ.ά.), αποτελεί τη βάση του Ευρωπαϊκού. Στην Ευρώπη πορευθήκαμε, βέβαια, με τον *επαρχιωτισμό* μας εισπράττοντας τα επίχειρα ασύγγνωστης προχειρότητας. Ιδίως για τα Λατινικά, ξεκινώντας από την *αφελή* προσέγγιση ότι οι Ρωμαίοι απλώς μιμήθηκαν τους Έλληνες και ότι η Γραμματεία τους δεν αποτελεί αυταξία στον χώρο των Κλασικών Σπουδών, φθάσαμε μέχρι τον εμπαθή φανατισμό εναντίον των «Λατίνων» και της Ρωμαϊκής Εκκλησίας! Αλλά, σε κάθε περίπτωση, η Τουρκία και η διπλωματία της βρίσκονται μπροστά: διείδαν ότι ο Ρωμαϊκός Πολιτισμός τους εξυπηρετεί, και προωθούν μεθοδικά τα σχέδιά τους βέβαιοι όντες ότι, και τώρα, οι Έλληνες (ακαδημαϊκοί και άλλοι) ασχολούνται με τις προσφιλείς σ' αυτούς *σκιές των όνων*. Είναι ώρα ν' αφυπνισθεί η πανεπιστημιακή κοινότητα. Εάν δεν επαρκέσει η συνένωση των δυνάμεων, θα είναι χρήσιμη και η αρωγή των *φιλελλήνων* – όσων, δηλαδή, μας απέμειναν.

* Ο Καθηγητής Ιωάννης Ταϊφάκος (π.Φ. Αθήνα, MA Ρώμη, PhD Λονδίνο) είναι Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας, τ. Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Τα βιβλία του αναφέρονται στην Κλασική και Ρωμαϊκή αρχαιότητα, ιδίως στην αρχαία Πολιτική Σκέψη και Φιλοσοφία.